

KODEKS KARNY CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA

Komentarz

redakcja naukowa Jacek Giezek

Jacek Giezek, Dagmara Gruszecka, Konrad Lipiński
Grzegorz Łabuda, Anna Muszyńska, Tomasz Razowski

KOMENTARZE

KODEKS KARNY CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA

Komentarz

redakcja naukowa Jacek Giezek

Jacek Giezek, Dagmara Gruszecka, Konrad Lipiński
Grzegorz Łabuda, Anna Muszyńska, Tomasz Razowski

KOMENTARZE

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 września 2021 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Robert Zawłocki

Wydawca

Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący

Kinga Zając

Opracowanie redakcyjne

Michał Dymiński

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne części książki napisali:

Jacek Giezek – rozdz. XVI (art. 117–121), XIX, XXIX, XXXIII (art. 268a–269c),
XXXVI (art. 296–299)

Dagmara Gruszecka – rozdz. XVIII, XX, XXII, XXXII,

Konrad Lipiński – rozdz. XVI (art. 122–126c), XVII, XXIII–XXV, XXXIII (art. 267–268),

Grzegorz Łabuda – rozdz. XXVIII, XXXI, XXXV, XXXVI (art. 300–309), XXXVII

Anna Muszyńska – rozdz. XXVI, XXVII

Tomasz Razowski – rozdz. XXI, XXX, XXXIII (art. 265–266), XXXIV

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8246-491-7

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	15
Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (część szczególna)	21
Rozdział XVI	
Przestępstwa przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstwa wojenne	25
Art. 117. [Wojna napastnicza]	27
Art. 118. [Ludobójstwo]	33
Art. 118a. [Zbrodnie przeciwko ludzkości]	40
Art. 119. [Dyskryminacja]	49
Art. 120. [Stosowanie środków masowej zagłady]	54
Art. 121. [Wytwarzanie, gromadzenie lub obrót zakazanymi środkami]	59
Art. 122. [Niedopuszczalne sposoby lub środki walki]	65
Art. 123. [Zamach na życie lub zdrowie jeńców wojennych lub ludności cywilnej]	70
Art. 124. [Inne przestępne naruszenie prawa międzynarodowego]	75
Art. 125. [Zamach na mienie lub dobra kultury]	80
Art. 126. [Bezprawne używanie znaków]	85
Art. 126a. [Publiczne nawoływanie do popełnienia przestępstw z rozdziału XVI lub ich publiczne pochwalanie]	89
Art. 126b. [Dopuszczenie do popełnienia przestępstw z rozdziału XVI]	92
Art. 126c. [Przygotowania do przestępstw przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstw wojennych]	97
Literatura	99
Rozdział XVII	
Przestępstwa przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej	103
Art. 127. [Zamach stanu]	104
Art. 128. [Zamach na konstytucyjny organ RP]	111
Art. 129. [Zdrada dyplomatyczna]	117
Art. 130. [Szpiegostwo]	121
Art. 131. [Czynny żal]	128
Art. 132. [Dezinformacja wywiadowcza]	132

Art. 132a.	(utracił moc)	137
Art. 133.	[Znieważenie Narodu lub Państwa Polskiego]	137
Art. 134.	[Zamach na życie Prezydenta RP]	140
Art. 135.	[Czynna napaść lub znieważenie Prezydenta RP]	143
Art. 136.	[Czynna napaść lub znieważenie przedstawiciela obcego państwa]	148
Art. 137.	[Publiczne znieważenie znaku lub symbolu państwowego]	154
Art. 138.	[Zasada wzajemności]	159
Art. 139.	[Przepadek przedmiotów]	161
Literatura		162
 Rozdział XVIII		
Przestępstwa przeciwko obronności		164
Art. 140.	[Zamach na jednostkę Sił Zbrojnych RP]	166
Art. 141.	[Podjęcie służby w obcym wojsku]	174
Art. 142.	[Zaciąg do wojska obcego]	181
Art. 143.	[Samouszkodzenie i inne podstępne zabiegi w celu zwolnienia od służby wojskowej]	185
Art. 144.	[Uchylanie się od odbywania służby wojskowej]	194
Art. 145.	[Uchylanie się od pełnienia służby zastępczej]	200
Art. 146.	[Dobrowolny powrót]	204
Art. 147.	[Niezdolność do pełnienia służby]	206
Literatura		207
 Rozdział XIX		
Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu		210
Art. 148.	[Zabójstwo]	211
Art. 149.	[Zabójstwo noworodka]	239
Art. 150.	[Zabójstwo eutanatyczne]	245
Art. 151.	[Doprowadzenie do samobójstwa]	251
Art. 152.	[Aborcja za zgodą kobiety]	256
Art. 153.	[Wymuszona aborcja]	262
Art. 154.	[Śmierć kobiety jako następstwo aborcji]	265
Art. 155.	[Nieumyślne spowodowanie śmierci]	266
Art. 156.	[Ciężki uszczerbek na zdrowiu]	271
Art. 157.	[Średni i lekki uszczerbek na zdrowiu]	282
Art. 157a.	[Uszczerbek na zdrowiu dziecka poczętego]	286
Art. 158.	[Bójka i pobicie]	289
Art. 159.	[Użycie w bójce i pobiciu niebezpiecznego narzędzia]	296
Art. 160.	[Narażenie człowieka na niebezpieczeństwo]	300
Art. 161.	[Narażenie człowieka na zarażenie]	310
Art. 162.	[Nieudzielenie pomocy]	314
Literatura		320

Rozdział XX

Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu	325
Art. 163. [Sprowadzenie zdarzenia powszechnie niebezpiecznego]	327
Art. 164. [Sprowadzenie bezpośredniego niebezpieczeństwa zdarzenia] ...	343
Art. 165. [Sprowadzenie stanów powszechnie niebezpiecznych dla życia lub zdrowia]	347
Art. 165a. [Finansowanie przestępstwa o charakterze terrorystycznym]	360
Art. 166. [Zawładnięcie statkiem wodnym lub powietrznym]	369
Art. 167. [Umieszczenie na statku niebezpiecznego urządzenia lub substancji]	374
Art. 168. [Karalność przygotowania]	377
Art. 169. [Czynny żal]	379
Art. 170. [Rozbójnictwo morskie]	382
Art. 171. [Wytwarzanie lub obrót substancjami niebezpiecznymi]	385
Art. 172. [Przeszkadzanie akcji ratowniczej]	392
Literatura	395

Rozdział XXI

Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji	402
Art. 173. [Katastrofa w komunikacji]	403
Art. 174. [Sprowadzenie bezpośredniego niebezpieczeństwa katastrofy]	411
Art. 175. [Przygotowanie do spowodowania katastrofy]	415
Art. 176. [Czynny żal przy sprowadzeniu katastrofy]	417
Art. 177. [Spowodowanie wypadku w komunikacji]	419
Art. 178. [Zaostrzenie karalności wobec sprawcy katastrofy lub wypadku]	433
Art. 178a. [Prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego]	444
Art. 178b. [Niedostosowanie się do polecenia zatrzymania pojazdu mechanicznego]	451
Art. 179. [Dopuszczenie do ruchu niebezpiecznego pojazdu]	454
Art. 180. [Zapewnienie bezpieczeństwa ruchu pojazdów mechanicznych] .	464
Art. 180a. [Prowadzenie pojazdu po cofnięciu uprawnień]	468
Literatura	470

Rozdział XXII

Przestępstwa przeciwko środowisku	475
Art. 181. [Powodowanie zniszczeń w przyrodzie]	478
Art. 182. [Zanieczyszczenie środowiska w znacznych rozmiarach]	487
Art. 183. [Nieodpowiednie postępowanie z odpadami]	496
Art. 184. [Nieodpowiednie postępowanie z materiałem promieniotwórczym]	505
Art. 185. [Kwalifikowane typy przestępstw]	510
Art. 186. [Brak dbałości o urządzenia ochronne]	513

Art. 187.	[Niszczenie lub uszkodzanie chronionych terenów lub obiektów]	518
Art. 188.	[Działalność zagrażająca środowisku]	522
Literatura		525

Rozdział XXIII

Przestępstwa przeciwko wolności		528
Art. 189.	[Bezprawne pozbawienie wolności]	530
Art. 189a.	[Handel ludźmi]	537
Art. 190.	[Groźba karalna]	545
Art. 190a.	[Uporczywe nękanie. Kradzież tożsamości]	551
Art. 191.	[Zmuszanie do określonego zachowania. Utrudnianie korzystania z lokalu mieszkalnego]	560
Art. 191a.	[Naruszenie intymności seksualnej]	567
Art. 192.	[Zabieg leczniczy bez wymaganej zgody]	572
Art. 193.	[Zakłócenie miru domowego]	576
Literatura		581

Rozdział XXIV

Przestępstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania		585
Art. 194.	[Dyskryminacja wyznaniowa]	587
Art. 195.	[Złośliwe przeszkadzanie w wykonywaniu aktów religijnych]	591
Art. 196.	[Obraza uczuć religijnych]	595
Literatura		601

Rozdział XXV

Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności		604
Art. 197.	[Zgwałcenie]	607
Art. 198.	[Seksualne wykorzystanie niepoczytalności lub bezradności]	626
Art. 199.	[Seksualne wykorzystanie stosunku zależności lub krytycznego położenia]	633
Art. 200.	[Seksualne wykorzystanie małoletniego]	641
Art. 200a.	[Elektroniczna korupcja seksualna małoletniego]	648
Art. 200b.	[Propagowanie pedofilii]	656
Art. 201.	[Kazirodztwo]	660
Art. 202.	[Publiczne prezentowanie treści pornograficznych]	665
Art. 203.	[Zmuszenie do uprawiania prostytucji]	676
Art. 204.	[Stręczycielstwo, sutenerstwo i kuplerstwo]	680
Art. 205.	(uchylony).	686
Literatura		686

Rozdział XXVI

Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece		690
Art. 206.	[Bigamia]	691
Art. 207.	[Znęcanie się]	695
Art. 208.	[Rozpijanie małoletniego]	704

Art. 209.	[Niealimentacja]	708
Art. 210.	[Porzucenie małoletniego lub osoby nieporadnej]	720
Art. 211.	[Uprowadzenie małoletniego lub osoby nieporadnej]	726
Art. 211a.	[Nielegalna adopcja]	732
Literatura	741

Rozdział XXVII

Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej	745	
Art. 212.	[Zniesławienie]	746
Art. 213.	[Wyłączenie bezprawności zniesławienia]	760
Art. 214.	[Zniewaga ze względu na formę zarzutu]	770
Art. 215.	[Ogłoszenie wyroku w sprawach o zniesławienie]	771
Art. 216.	[Zniewaga]	772
Art. 217.	[Nietykalność cielesna]	781
Art. 217a.	[Naruszenie nietykalności cielesnej w związku z interwencją]	787
Literatura	790

Rozdział XXVIII

Przestępstwa przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową	793	
Art. 218.	[Złośliwe lub uporczywe naruszanie praw pracownika]	794
Art. 218a.	[Naruszenie zakazu handlu w niedziele i święta]	802
Art. 219.	[Niezgłoszenie osoby wykonującej pracę zarobkową do ubezpieczenia społecznego]	805
Art. 220.	[Narazenie życia albo zdrowia pracownika]	811
Art. 221.	[Niezawiadomienie o wypadku przy pracy lub chorobie zawodowej osoby wykonującej pracę zarobkową]	815
Literatura	818

Rozdział XXIX

Przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego	820	
Art. 222.	[Naruszenie nietykalności cielesnej funkcjonariusza]	822
Art. 223.	[Czynna napaść na funkcjonariusza publicznego]	828
Art. 224.	[Wywieranie wpływu na czynności urzędowe]	833
Art. 224a.	[Fałszywy alarm]	838
Art. 224b.	[Nawiązka i świadczenie pieniężne w razie skazania za fałszywy alarm]	842
Art. 225.	[Udaremnianie lub utrudnianie przeprowadzania kontroli w zakresie ochrony środowiska i inspekcji pracy]	843
Art. 226.	[Znieważenie funkcjonariusza lub konstytucyjnego organu]	846
Art. 227.	[Przywłaszczenie funkcji publicznej]	851
Art. 228.	[Sprzedajność pełniącego funkcję publiczną]	855
Art. 229.	[Przekupstwo]	870
Art. 230.	[Płatna protekcja bierna]	879
Art. 230a.	[Płatna protekcja czynna]	883

Art. 231.	[Nadużycie uprawnień przez funkcjonariusza]	886
Art. 231a.	[Ochrona prawna funkcjonariusza publicznego]	896
Art. 231b.	[Obrona konieczna]	898
Literatura		903

Rozdział XXX

Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości		907
Art. 232.	[Wywieranie wpływu na czynności sądu]	907
Art. 233.	[Falszywe zeznania]	911
Art. 234.	[Falszywe oskarżenie]	920
Art. 235.	[Tworzenie fałszywych dowodów dla podjęcia ścigania o przestępstwo]	929
Art. 236.	[Zatajenie dowodów niewinności osoby podejrzanej]	933
Art. 237.	[Złagodzona odpowiedzialność lub odstąpienie od karalności]	938
Art. 238.	[Falszywe zawiadomienie o przestępstwie]	939
Art. 239.	[Poplecznictwo]	943
Art. 240.	[Karalne niezawiadomienie o przestępstwie]	950
Art. 241.	[Naruszenie tajemnicy postępowania przygotowawczego lub rozprawy]	956
Art. 242.	[Bezprawne samouwolnienie]	962
Art. 243.	[Uwolnienie osoby pozbawionej wolności]	967
Art. 244.	[Niestosowanie się do orzeczonych środków karnych]	971
Art. 244a.	[Niestosowanie się do zakazu wstępu na imprezę masową]	975
Art. 244b.	[Niedotrzymywanie obowiązków związanych ze środkiem zabezpieczającym]	978
Art. 245.	[Przemoc wobec stron postępowania]	980
Art. 246.	[Wymuszanie zeznań przez funkcjonariusza publicznego]	985
Art. 247.	[Znęcanie się nad osobą pozbawioną wolności]	988
Art. 247a.	[Ochrona międzynarodowych trybunałów karnych]	992
Literatura		993

Rozdział XXXI

Przestępstwa przeciwko wyborom i referendum		1000
Art. 248.	[Naruszenia przy przebiegu wyborów]	1001
Art. 249.	[Zakłócenie przebiegu wyborów]	1006
Art. 250.	[Bezprawne naruszenie swobody głosowania]	1010
Art. 250a.	[Łapownictwo wyborcze]	1014
Art. 251.	[Naruszenie tajności głosowania]	1018
Literatura		1021

Rozdział XXXII

Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu		1022
Art. 252.	[Wzięcie zakładnika]	1024
Art. 253.	(uchylony).	1036

Art. 254.	[Czynny udział w zbiegowisku]	1036
Art. 254a.	[Zamach na urządzenia infrastruktury]	1043
Art. 255.	[Publiczne nawoływanie do popełnienia występku lub przestępstwa skarbowego]	1047
Art. 255a.	[Rozpowszechnianie treści mogących ułatwić popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym]	1051
Art. 256.	[Propagowanie faszyzmu lub innego ustroju totalitarnego]	1059
Art. 257.	[Napaść z powodu ksenofobii, rasizmu lub nietolerancji religijnej]	1068
Art. 258.	[Przestępczość zorganizowana. Udział w zorganizowanej grupie przestępczej]	1073
Art. 259.	[Dobrowolne odstąpienie od udziału w zorganizowanej grupie przestępczej]	1093
Art. 259a.	[Przekraczanie granicy RP w celu popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym]	1096
Art. 259b.	[Nadzwyczajne złagodzenie kary; warunkowe zawieszenie wykonania kary]	1102
Art. 260.	[Zakłócenie przebiegu zgromadzenia]	1104
Art. 261.	[Znieważenie pomnika]	1109
Art. 262.	[Zbezczeszczenie zwłok]	1111
Art. 263.	[Wyrób i handel bronią bez zezwolenia]	1117
Art. 264.	[Nielegalne przekroczenie granicy]	1128
Art. 264a.	[Umożliwienie nielegalnego pobytu na terytorium RP]	1133
Literatura		1136

Rozdział XXXIII

Przestępstwa przeciwko ochronie informacji	1145	
Art. 265.	[Ujawnianie lub wykorzystanie informacji niejawnych]	1145
Art. 266.	[Ujawnianie informacji w związku z wykonywaną funkcją]	1152
Art. 267.	[Bezprawne uzyskanie informacji]	1156
Art. 268.	[Utrudnianie zapoznania się z informacją]	1166
Art. 268a.	[Niszczenie danych informatycznych]	1171
Art. 269.	[Uszkodzenie danych informatycznych]	1175
Art. 269a.	[Zakłócenie systemu komputerowego]	1178
Art. 269b.	[Wytwarzanie programów komputerowych]	1181
Art. 269c.	[Kontratyp działania w celu wykrycia błędów w zabezpieczeniach systemów informatycznych]	1185
Literatura	1186	

Rozdział XXXIV

Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów	1189	
Art. 270.	[Falszerstwo materialne]	1190
Art. 270a.	[Falszerstwo materialne faktur]	1200
Art. 271.	[Falszerstwo intelektualne]	1206
Art. 271a.	[Falszerstwo intelektualne faktur]	1218

Art. 272.	[Wyłudzenie podstępem poświadczenia nieprawdy]	1221
Art. 273.	[Używanie dokumentów poświadczających nieprawdę – zawierających fałszerstwo intelektualne]	1225
Art. 274.	[Zbycie dokumentu tożsamości]	1227
Art. 275.	[Posługiwanie się cudzym dokumentem. Wywóz za granicę]	1232
Art. 276.	[Niwelowanie dokumentu]	1237
Art. 277.	[Usuwanie znaków granicznych]	1244
Art. 277a.	[Fałszerstwo faktur z kwotą należności przekraczającą 10 mln zł]	1249
Art. 277b.	[Wysokość grzywny w razie skazania za fałszowanie faktur]	1251
Art. 277c.	[Nadzwyczajne złagodzenie kary lub odstąpienie od wymierzenia kary wobec sprawcy przestępstwa fałszowania faktur]	1252
Art. 277d.	[Nadzwyczajne złagodzenie kary wobec sprawcy przestępstwa fałszowania faktur]	1255
Literatura		1257

Rozdział XXXV

Przestępstwa przeciwko mieniu	1260	
Art. 278.	[Kradzież]	1261
Art. 278a.	[Kradzież szczególnie zuchwała]	1272
Art. 279.	[Kradzież z włamaniem]	1276
Art. 280.	[Rozbój]	1281
Art. 281.	[Kradzież rozbójnicza]	1288
Art. 282.	[Wymuszenie rozbójnicze]	1292
Art. 283.	[Wypadek mniejszej wagi]	1300
Art. 284.	[Przywłaszczenie]	1301
Art. 285.	[Uruchomienie impulsów telefonicznych]	1307
Art. 286.	[Oszustwo]	1313
Art. 287.	[Oszustwo komputerowe]	1327
Art. 288.	[Zniszczenie mienia ruchomego]	1333
Art. 289.	[Zabór pojazdu w celu krótkotrwałego użycia]	1338
Art. 290.	[Kradzież drzewa z lasu]	1343
Art. 291.	[Paserstwo umyślne]	1346
Art. 292.	[Paserstwo nieumyślne]	1346
Art. 293.	[Paserstwo programu komputerowego]	1346
Art. 294.	[Obostrzenie odpowiedzialności]	1355
Art. 295.	[Nadzwyczajne złagodzenie kary. Odstąpienie od ukarania]	1356
Literatura		1358

Rozdział XXXVI

Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu i interesom majątkowym w obrocie cywilnoprawnym	1360	
Art. 296.	[Wyrządzenie szkody w obrocie gospodarczym]	1362
Art. 296a.	[Łapownictwo na stanowisku kierowniczym]	1394

Art. 296b.	(uchylony)	1410
Art. 297.	[Wyłudzenie kredytu]	1410
Art. 298.	[Wyłudzenie odszkodowania]	1420
Art. 299.	[Pranie pieniędzy]	1429
Art. 300.	[Udaremnienie lub uszczuplenie zaspokojenia wierzyciela]	1454
Art. 301.	[Pokrzywdzenie wierzyciela]	1469
Art. 302.	[Zaspokojenie wybranych wierzycieli. Łapownictwo w postępowaniu egzekucyjnym]	1473
Art. 303.	[Niwelowanie dokumentacji działalności gospodarczej]	1479
Art. 304.	[Wyzysk kontrahenta; żądanie od konsumenta nadmiernych świadczeń z tytułu korzystania z kapitału]	1486
Art. 305.	[Zakłócenie przetargu publicznego]	1492
Art. 306.	[Falszowanie znaków identyfikacyjnych]	1497
Art. 306a.	[Cofanie lub inna ingerencja we wskazania licznika przebiegu w pojeździe mechanicznym]	1500
Art. 307.	[Nadzwyczajne złagodzenie lub odstąpienie od wymierzenia kary]	1503
Art. 308.	[Odpowiedzialność indywidualna zarządcy]	1504
Art. 309.	[Obostrzenie kary grzywny]	1507
Literatura		1508
Rozdział XXXVII		
Przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi		1512
Art. 310.	[Falszowanie pieniędzy i innych środków płatniczych albo dokumentów równoznacznych]	1512
Art. 311.	[Oszustwo kapitałowe]	1524
Art. 312.	[Puszczenie w obieg fałszywych pieniędzy i innych środków płatniczych, dokumentów płatniczych albo dokumentów równoważnych]	1527
Art. 313.	[Falszowanie urzędowego znaku wartościowego]	1530
Art. 314.	[Falszowanie znaku urzędowego]	1532
Art. 315.	[Falszowanie zalegalizowanego narzędzia pomiarowego lub probierczego]	1535
Art. 316.	[Specjalna regulacja przypadku przedmiotów]	1538
Literatura		1540
Autorzy		1543

Ustawa

z dnia 6 czerwca 1997 r.

Kodeks karny

(Dz.U. z 2020 r. poz. 1444; zm.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1517; z 2021 r. poz. 1023)

CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA

ROZDZIAŁ XVI

Przestępstwa przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstwa wojenne

Uwagi wprowadzające

1. Tytuł rozdziału ujęto w sposób mogący sugerować, że zostały w nim zgrupowane przestępstwa trojakiemu rodzaju, a więc takie, które skierowane są przeciwko: a) pokojowi, b) ludzkości oraz c) przestępstwa wojenne. Właściwie można by uznać, że tak w pewnym sensie jest, jakkolwiek nie do końca – nie da się bowiem wyodrębnić trzech tego rodzaju grup, które byłyby rozłączne, a przestępstwa do nich należące w jakiś sposób na siebie nie nakładałyby się lub ze sobą krzyżowały. Zakładając, że występujące w tytule określenia są pomocne – choć w tym przypadku zapewne nie wprost – przy odkodowaniu rodzajowego przedmiotu ochrony, można by zapewne z łatwością wykazać, że nie jest to przedmiot rozłączny, a to z tego chociażby powodu, że – chroniąc pokój – wprowadza się ograniczenia dotyczące prowadzenia wojny, a tym samym chroni się jednocześnie zbiorowość ludzką przed – mówiąc kolokwialnie – nieszczęściami, jakie w trakcie działań wojennych nieuchronnie się pojawiają. Dodać należy, że w większości przestępstwa z tego rozdziału stanowią *delicta iuris gentium*, co nie pozostaje bez wpływu na ich zbliżony rodowód oraz krzyżujący się i w pewnym sensie dopełniający przedmiot prawnokarnej ochrony.
2. Nie zmienia to jednak faktu, że w rozdziale XVI można wskazać – co najmniej przykładowo – przestępstwa skierowane przede wszystkim przeciwko pokojowi (art. 117 § 1 i 3), przestępstwa przeciwko ludzkości (art. 118 § 1 i 2; art. 118a § 1–3; art. 119 § 1; art. 120; art. 121 § 1 i 2) oraz przestępstwa wojenne (art. 122 § 1 i 2; art. 123 § 1 i 2; art. 124 § 1 i 2; art. 125 § 1; art. 126 § 1), jakkolwiek – co raz jeszcze należy podkreślić – trzech elementów wskazanych w tytule rozdziału nie da się w sposób precyzyjny rozdzielić, eliminując zachodzące między nimi powiązania, wyrażające się chociażby w rozlicznych możliwościach pozostawania przepisów z tymi trzema grupami identyfikowanych w jednoczynowym (często kumulatywnym) zbiegu.

3. Warto dodać, że tego rodzaju podział ma swe źródło w aktach prawa międzynarodowego. Tuż po zakończeniu drugiej wojny światowej – a mówiąc precyzyjniej, 8.08.1945 r. – podpisano w Londynie Porozumienie w sprawie ścigania i karania głównych przestępców wojennych Osi Europejskiej (Dz.U. z 1947 r. Nr 63, poz. 367). Porozumienie powołało do życia Międzynarodowy Trybunał Wojskowy, którego statut zawarto w **Karcie Międzynarodowego Trybunału Wojskowego**, stanowiącej integralną część Porozumienia. Przesłębstwa podlegające jurysdykcji Trybunału podzielono w art. VI Karty na trzy kategorie – zbrodnie przeciwko pokojowi, zbrodnie wojenne i zbrodnie przeciwko ludzkości.
4. Typizacje przewidzianych w rozdziale XVI przestępstw są bardzo mocno osadzone w przepisach prawa międzynarodowego, a odczytywanie dyspozycji zgrupowanych w nim przestępstw, mających charakter blankietowy, a więc odsyłających wprost do prawa międzynarodowego (zob. przykładowo art. 120 i n.) lub posługujących się pojęciami tam zdefiniowanymi, wymaga uwzględnienia szeregu regulacji zawartych w tychże aktach.
5. Wśród najistotniejszych aktów prawa międzynarodowego, w których pojawiają się regulacje korespondujące z typizacjami przestępstw zgrupowanych w rozdziale XVI – a w rezultacie także zobowiązanie do ich ścigania i zwalczania – należałoby wymienić:
 - Konwencję haską o prawach i zwyczajach wojny lądowej z 18.10.1907 r. (Dz.U. z 1927 r. Nr 21, poz. 161), wraz z załączonym do niej Regulaminem haskim;
 - Konwencję w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa, przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 9.12.1948 r. (Dz.U. z 1952 r. Nr 2, poz. 9);
 - cztery Konwencje genewskie o ochronie ofiar wojny z 12.08.1949 r. (Dz.U. z 1956 r. Nr 38, poz. 171), wraz z dwoma Protokołami dodatkowymi, dotyczącymi ochrony ofiar konfliktów międzynarodowych i innych, oba z 8.06.1977 r. (Dz.U. z 1992 r. Nr 41, poz. 175);
 - Konwencję haską o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego z 14.05.1954 r. (Dz.U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212);
 - Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego sporządzony w Rzymie 17.07.1998 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 78, poz. 708).
6. Wprowadzenie do polskiego Kodeksu karnego typów przestępstw zgrupowanych w rozdziale XVI jest wypełnieniem ciężących na Polsce zobowiązań międzynarodowych. Warto podkreślić, że w Kodeksie karnym z 1969 r. nie było odpowiednika rozdziału XVI, choć w czasie jego uchwalania Polska była już stroną wielu umów międzynarodowych zobowiązujących do ścigania i zwalczania tego rodzaju przestępstw. W Kodeksie obowiązującym nie tylko dokonano ich penalizacji, lecz z uwagi na wyjątkową rangę przedmiotów ochrony przestępstwa te umieszczono w pierwszym rozdziale części szczególnej. Po ratyfikacji przez Polskę w 2001 r. Statutu Międzynarodowego Trybuna-

łu Karnego, w którym uszczęgowiono i rozbudowano katalog przepięstw przeciwko ludzkości i przepięstw wojennych, zaszła potrzeba dalszego dostosowania Kodeksu karnego do wymogów wynikających z zobowiązań międzynarodowych, co zaowocowało obszerną nowelizacją rozdziału XVI dokonaną ustawą z 20.05.2010 r. (N. Kłaczyńska [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2014, s. 17–18; M. Hara, *Statut MTK a polskie prawo karne*, PiP 2011/9, s. 74 i n.).

Art. 117. [Wojna napastnicza]

§ 1. Kto wszczyna lub prowadzi wojnę napastniczą, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

§ 2. (uchylony).

§ 3. Kto publicznie nawołuje do wszczęcia wojny napastniczej lub publicznie pochwała wszczęcie lub prowadzenie takiej wojny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Spis treści

Uwagi wprowadzające	27
Przedmiot ochrony	29
Podmiot czynu zabronionego	29
Znamiona strony przedmiotowej	30
Znamiona strony podmiotowej	32
Sankcja karna	33
Mozliwość pozostawania w zbiegu z innymi przepisami	33

Uwagi wprowadzające

1. Wszczywanie lub prowadzenie wojny napastniczej to jedno z najpoważniejszych przepięstw przeciwko pokojowi, jakie stypizowane zostały w Kodeksie karnym (art. 117 § 1). Pokój stanowi bowiem najcenniejszą wartość o znaczeniu dla rozwoju społecznego fundamentalnym, którą uznaje się za niezbędną, aby jednostki, jak i całe zbiorowości (społeczeństwo, naród) mogły – w zgodzie ze swoimi aspiracjami – zaspokajać wszelkie inne potrzeby (indywidualne i grupowe). Na przedpolu jej naruszenia dojść może do popełnienia przepięstwa nawoływania do wszczęcia niweczącej pokój wojny napastniczej lub publicznego jej pochwalania (art. 117 § 3).
2. Jeszcze w XIX w. prowadzenie wojny (w tym wojny napastniczej) było przyjętym i w zasadzie niekwestionowanym sposobem rozwiązywania konfliktów międzynarodowych (J. Wojciechowska, M. Flemming [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 1, *Komentarz*

do artykułów 117–221, red. A. Wąsek, Warszawa 2006, art. 117, nb 1). Stopniowo narastała jednak świadomość, że działania polegające na wszczynaniu oraz prowadzeniu wojen – skądinąd postrzeganych jako jeden z najgorszych sposobów kształtowania relacji między państwami – poddać trzeba odpowiedniej regulacji, a przyczyniały się do tego zwłaszcza dwudziestowieczne konflikty zbrojne o zasięgu ogólnoswiatowym (czyli pierwsza i druga wojna światowa). Wśród aktów prawa międzynarodowego, mających wpływ na rozwój tzw. *ius contra bellum*, wymienić należałoby w szczególności:

- III Konwencję haską z 18.10.1907 r., dotyczącą rozpoczęcia kroków nieprzyjacielskich (Dz.U. z 1927 r. Nr 21, poz. 159), której art. 1 stanowił, że „kroki wojenne [...] nie powinny się rozpoczynać bez uprzedniego i niedwuznacznego zawiadomienia, które będzie mieć formę bądź umotywowanego wypowiedzenia wojny, bądź formę ultimatum z warunkowym wypowiedzeniem wojny”;
- Pakt Ligi Narodów z 28.06.1919 r., będący częścią traktatu wersalskiego (Dz.U. z 1920 r. Nr 35, poz. 200), ograniczający dopuszczalność użycia siły militarnej jako narzędzia realizowania polityki państwa oraz wprowadzający podział wojen na dozwolone i niedozwolone, przy czym do tych pierwszych zaliczono wojny obronne, natomiast za niedozwolone uznano wojny napastnicze, zwane także wojnami zaczepnymi;
- dotyczącą napaści Konwencję londyńską z 3.07.1933 r. (Dz.U. Nr 93, poz. 712), definiującą pojęcie wojny napastniczej;
- Kartę Narodów Zjednoczonych podpisaną 26.06.1945 r. (Dz.U. z 1947 r. Nr 23, poz. 90 ze zm.), w której państwa członkowskie ONZ zobowiązały się załatwiać spory międzynarodowe „środkami pokojowymi w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz sprawiedliwości”, a także powstrzymać się „w swych stosunkach międzynarodowych od groźby użycia siły lub użycia jej przeciwko integralności terytorialnej lub niezawisłości politycznej któregośkolwiek państwa bądź w jakikolwiek inny sposób niezgodny z celami Organizacji Narodów Zjednoczonych”. Z postanowień Karty wynika również, że wojna dopuszczalna jest w kilku różnych postaciach, a mianowicie: jako zbiorowa akcja zapobiegawcza lub represyjna; jako wojna obronna; jako walka zbrojna narodów kolonialnych o wyzwolenie spod panowania kolonialnego;
- rezolucję Zgromadzenia Ogólnego ONZ z 14.12.1974 r. zawierającą definicję agresji;
- wprowadzoną w 2010 r. jako przepis art. 8 bis Statutu MTK definicję zbrodni agresji, określającą ją jako planowanie, przygotowanie, wszczęcie lub dokonanie przez osobę będącą w stanie skutecznie kontrolować lub kierować politycznym lub militarnym działaniem państwa, aktu agresji, który przez swój charakter, wagę lub skalę stanowi oczywiste naruszenie (pogwałcenie) Karty Narodów Zjednoczonych (art. 8 bis § 1 Statutu MTK).

3. W rozumieniu wskazanych wyżej aktów prawa międzynarodowego napaścią (agresją) jest użycie przez państwo siły zbrojnej przeciwko suwerenności, integralności teryto-

rialnej lub niepodległości politycznej innego państwa, albo w jakikolwiek inny sposób niezgodne z Kartą Narodów Zjednoczonych. Nie jest natomiast agresją użycie siły zbrojnej zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych (za zgodą Rady Bezpieczeństwa) w celu odparcia agresji lub przeciwdziałania masowemu łamaniu praw człowieka w postaci ludobójstwa lub innych zbrodni przeciwko ludzkości.

Przedmiot ochrony

4. Przedmiot ochrony stanowią wartości o fundamentalnym dla jednostek, narodów i państw charakterze, takie jak pokój w relacjach między państwami (pokój międzynarodowy jako wartość uniwersalna) oraz wolne od zagrożeń wynikających ze wszczęcia i prowadzenia wojen napastniczych prawo do życia w pokoju oraz – jak niektórzy twierdzą – bezpieczeństwo międzynarodowe (I. Zgoliński [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzosek, Warszawa 2016, s. 620). Jest oczywiste, że pokój zapewnia narodom oraz wchodzącym w ich skład zbiorowościom (a w istocie każdemu obywatelowi czy nawet osobie zamieszkującej na terytorium danego państwa) możliwość realizacji prawa do spokojnego i niezakłóconego życia oraz rozwoju swojej kultury materialnej i duchowej, a także zachowania suwerenności, integralności terytorialnej i niepodległości politycznej ich państwa.

Podmiot czynu zabronionego

5. Komentowane przepięstwo należy zaliczyć do zbioru przepięstw **powszechnych**, jakkolwiek niektórzy próbują je indywidualizować, zwracając uwagę na to, że zdolna do jego popełnienia jest tylko taka osoba, która z racji zajmowanego stanowiska w strukturach politycznych lub wojskowych danego państwa ma możliwość podjęcia decyzji w przedmiocie wszczęcia oraz prowadzenia wojny napastniczej (M. Flemming, J. Wojciechowska [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 1, *Komentarz do artykułów 117–221*, red. A. Wąsek, R. Zawłocki, Warszawa 2010, art. 117, nb 20; K. Wiak [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2021, art. 117, nb 3]. Nie ulega wątpliwości, że grono takich osób jest zazwyczaj ograniczone do polityków pełniących funkcje kierownicze w państwie oraz najwyższych dowódców wojskowych. Przy takim ujęciu byłoby to zatem przepięstwo indywidualne (por. L. Gardocki [w:] *System Prawa Karnego*, t. 8, *Przepięstwa przeciwko państwu i dobrom zbiorowym*, red. L. Gardocki, Warszawa 2018, art. 117, nb 19). Rzecz jednak w tym, że o indywidualizacji podmiotu nie decyduje indywidualna zdolność (kompetencja) do zrealizowania znamienia czasownikowego, którą niekiedy posiada ograniczony krąg osób, lecz cecha podmiotu wskazana przez ustawodawcę w typizacji czynu zabronionego. Wszak – posługując się innym nieco przykładem – przepięstw przeciwko ochronie informacji polegających na bezprawnym ingerowaniu w system informatyczny nie zdołałaby zazwyczaj popełnić osoba nieposiadająca pewnych kwalifikacji w dziedzinie informatyki, co nie oznacza przecież, że przepięstwa te stają się indywidualne. Przepięstwo z art. 117 § 1 jest zatem

Komentarz zawiera obszerną analizę przestępstw stypizowanych w przepisach części szczególnej Kodeksu z uwzględnieniem bogatego dorobku doktryny i judykatury w tym zakresie. Autorzy przedstawiają poszerzoną wykładnię znamion poszczególnych typów czynów zabronionych, odnosząc się do problemów praktycznych będących przedmiotem orzecznictwa sądów powszechnych i Sądu Najwyższego.

W książce szczegółowo omówiono dokonane w ostatnich latach zmiany Kodeksu karnego, w tym dotyczące przestępstw przeciwko:

- życiu i zdrowiu oraz wolności, wynikające z ustawy z 31.03.2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw;
- bezpieczeństwu powszechnemu, zwłaszcza nowych czynów wiążących się ze zwalczaniem terroryzmu, z uwzględnieniem najnowszej nowelizacji z 20.04.2021 r.;
- środowisku;
- rodzinie i opiece, w tym nowych typów czynów związanych z nielegalną adopcją;
- ochronie informacji;
- obrotowi gospodarczemu i interesom majątkowym w obrocie cywilnoprawnym, z uwzględnieniem zmian w zakresie regulacji poświęconej praniu brudnych pieniędzy i nowego przestępstwa zmiany wskazań drogomierza, a także rozszerzenia kryminalizacji wyzysku.

Przedstawiając poszczególne regulacje, autorzy zajmują stanowisko odnośnie do kwestii budzących wątpliwości w praktyce wymiaru sprawiedliwości. Poddają również analizie nie zawsze jednolite orzecznictwo, które wpływa na interpretację obowiązujących regulacji, np. w zakresie przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu.

Książka przeznaczona jest przede wszystkim dla praktyków – sędziów, prokuratorów, adwokatów, jak również innych uczestników szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości. Komentarz będzie ponadto przydatny teoretykom zajmującym się prawem karnym materialnym.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL